

Jo dėka gimtinė tapo žinoma pasaulyje

„Kelios mūzos prie lopšio budėjo...“, - stebėjosi 1970 m. „Tiesos“ korespondentas S. Blėda, rašydamas apie inžinierių Petrą Motiekaitį. Matyt, tikrai ne viena... Žymiausias Lietuvos sportininkas, inžinierius išradėjas, gamtininkas, fotografas...

Būsimasis daugkartinis pasaulio rekordininkas Petras Motiekaitis gimė 1920 m. sausio 29 d. Maneitų k., tuometiniame Smilgių valsčiuje Panevėžio apskrityje (dabar Radviliškio r.). Petras mokėsi Dambavos pradžios mokykloje, Šeduvos progimnazijoje, Panevėžio berniukų gimnazijoje. Jau pradžios mokykloje jis iš savo vienmečių išsiskyrė pomėgiu daryti įvairius aitvarus, lėktuvėlius. Šiuo pomėgiu jis sugebėjo sudominti ir kitus Maneitų kaimo berniukus. Petro iniciatyva 1934 m. kaime susikūrė pirmasis Lietuvoje aviamodelistų būrelis, pavadintas žuvusių lakūnų Dariaus ir Girėno vardu. Berniukai neturėjo nei specialių įrankių, nei medžiagų, bet buvo didžiulis entuziazmas. Kaimo rūkoriams teko slėpti rūkomąjį popierių, šeiminkėms – žirkles...

1935 m. Maneituose įvyko pirmosios Lietuvoje aviamodelių varžybos. *„Buvo šalta, saulėta 1935 metų sausio pradžia. Manaitų palaukėje kaimiečiai stebėjo neįprastą vaizdą – keletas kaimo vaikų žaidė žiems nesuprantamą žaidimą. Jie leido aukštyn kažkokių žaisliukus, kurie*

sukinėjosi ore, suko ratus ir palengva leidosi žemyn“, – vėliau prisimins P. Motiekaitis. Berniukai lenktyniavo plunksniniais sklandytuvų modeliais. Geriausiai sekėsi Alfonsui Pranskėčiui ir Petru Motiekaičiui. Nugirdę, kad modeliams geriausiai tiktų gandro plunksnos, vaikinukai tykojo jį sugauti... Tuometiniai „Lietuvos sparnai“ rašė: „*Nuošaliame Panevėžio apskrities Smilgių valsčiaus Manaitų kaime yra susiorganizavęs aviamodelistų būrelis, kuriam vadovauja penkiolikmetis entuziastas. Tai nepaprastai gabus berniukas*“. Būreliu susidomėjo Lietuvos aeroklubas. Į Maneitus atvyko jo atstovas.

1936 m. rugpjūčio mėnesį Kaune buvo surengtos aviamodelistų varžybos. Kauno aviatorius gerokai nustebino vienintelis dalyvis iš periferijos Petras Motiekaitis, užėmęs pirmąją vietą. Už pasiektus rezultatus aeroklubas paskyrė jam stipendiją ir tais pačiais metais jis įstojo į Kauno aukštesniąją technikos mokyklą. Ją baigė 1941 m., įgijo inžinieriaus mechaniko specialybę.

P. Motiekaičiui išvykus į Kauną, būreliui vadovauti ėmėsi A. Pranskėtis. Grįžęs į kaimą vasaros atostogų, Petras būreliui pasiūlė pasidaryti sklandytuvą. Entuziastai kibo į darbą. Pasigaminto sklandytuvo sparnus jie aptraukė popieriumi nuo cementinių maišų. Sklandytuvo bandyti pasikvietė lakūną Nidos sklandymo instruktorių G. Miliūną. Šis nemanė, kad čia bus kas nors rimta, ir nepasiėmė amortizatoriaus. Bet 45 kg svorio „Moti“, nugabentas ant Raginėnų piliakalnio ir aštuonių vyrų timpteltas, nuskriejo keletą metrų...

1938 m. P. Motiekaitis baigė Nidos sklandymo mokyklą, įgijo sklandytojo B piloto vardą, 1939 m. – prie Lietuvos aeroklubo lakūnų mokymo kursus ir savarankiškai skraidė mokomaisiais lėktuvais. 1939 m. P. Motiekaitis ir A. Pranskėtis dalyvavo Suomijoje vykusiose aviamodelizmo varžybose.

1941 m. jis pradėjo dirbti inžinieriumi konstruktoriumi Kauno karo aviacijos dirbtuvėse. Antrojo pasaulinio karo metus praleido gimtinėje. Pokario metais dirbo Panevėžio miesto statybinėse organizacijose. 1945 m. jis atgaivino aviamodelistų būrelį Panevėžio berniukų gimnazijoje. Sėkmingai pasirodęs 1947 m. vykusiose XVI sąjunginėse aviamodelistų varžybose, P. Motiekaitis buvo įtrauktas į TSRS rinktinę. 1948 m. dirbo Lietuvos TSR osoaviachimo centro Taryboje inspektoriumi lakūnu. Tais pačiais metais su sklandytuvo modeliu „Albatrosas - 13“ jis tapo TSRS čempionu.

Nuo 1949 m. P. Motiekaitis tapo šiauliečiu: pradėjo dirbti „Elnio“ odos ir avalynės kombinate. Domėjimasis aviamodeliais nenutruko. Jis

sukonstravo ir pastatė 3 sportinius sklandytuvus (1937, 1952 ir 1957 metais).

1963 m. liepos 6 d. Petras Motiekaitis pasiekė du pirmuosius oficialius pasaulio rekordus. Jo sraigtasparnio modelis su gumos varikliu „Libele - 4“ išsilaikė ore 12 min. 2 sek. ir nuskrido 889 m. Buvo viršyti du pasaulio rekordai: vengro G. Egervario ir italo G. Pelegio. Nuo to laiko P. Motiekaitis įsijungė į pasaulio rekordų šturmą, prasidėjo jo ilgametė neakivaizdinė kova su italu G. Pelegiu... Per savo gyvenimą Petras Motiekaitis pasiekė 16 pasaulio ir 22 TSRS rekordus.

Iki gyvenimo pabaigos jis dirbo „Elnio“ kombinate: inžinieriumi, inžinieriumi konstruktoriumi, vyr. konstruktoriumi, skyriaus viršininku, konstravimo biuro viršininko pavaduotoju... Kombinate atsiskleidė jo inžinieriaus novatoriaus talentas. Jis padarė daug technologijos pataisų, pateikė per šimtą racionalizacinių pasiūlymų. Neatsitiktinai inžinieriaus bendradarbiai juokavo, kad jeigu į vieną vietą suneštum visus jom patobulintus įrengimus, mašinas, išeitų visas didžiulis cechus. Tuometinės TSRS lengvosios pramonės ministerija 1978 m. pripažino Petrą Motiekaitį geriausiu racionalizatoriumi.

Žurnalistui P. Budriui inžinierius kartą prasitarė: *„kai baigiau Šeduvos gimnaziją, vienodai traukė ir gamta, ir technika. Bet nugalėjo vis dėlto technika.“* Neliko pamiršta ir gamta. Be to, gamtoje ilgiau būti patarė ir gydytojai, nes ilgalaikis modelių gamybos procesas turėjo įtakos konstruktoriaus sveikatai. P. Motiekaitis susidomėjo drugiais. Skraidantys vabzdžiai jį domino ir kaip aviatorių. Jis surinko 460 dieninių ir naktinių drugių kolekciją. Drugius jis tyrė Šeduvos apylinkių miškuose, Gubernijos (Vinkšnėnų) miške prie Šiaulių. Inžinierius sukonstravo lengvą elektros generatorių, kuriuo galėdavo gaudyti naktinius drugius toli nuo gyvenviečių esančiuose miškuose. P. Motiekaitis susirašinėjo su profesoriumi T. Ivanausku.

Inžinierius mėgo fotografuoti drugius. Jis padarė du atradimus spalvotos fotografijos srityje. Kiek bemiegių naktų jis praleido stengdamasis nufotografuoti procesą, kaip iš lėliukės išsivira drugys... Tik nepaprastai mylintis gamtą žmogus galėjo turėti tiek kantrybės. Ne veltui apie savo pomėgį inžinierius yra pasakęs: *„Aviamodelizmas ir bičiulystė su gamta.“* 1962 m. 25 tūkstančių egzempliorių tiražu buvo išleistas P. Motiekaičio spalvotų atvirukų rinkinys apie drugius. Deja, jo apie drugius parašyta knyga dienos šviesos neišvydo...

P. Motiekaičio straipsnius apie aviaciją spausdino „Sparnai“, „Крылья Родины“, „Моделист – конструктор“. Jis buvo aktyvus „Mūsų gamtos“, „Mūsų girių“, „Техника молодёжи“ ir kitų žurnalų fotokonkursų

dalyvis. Kartu su A. Pranskėčiu jis 1957 m. išleido knygą „Jaunasis aviamodelistas“.

1968 m. P. Motiekaitis buvo apdovanotas „Garbės ženkle“ ordinu, 1983 m. – TSRS SDAALR „Garbės ženklu“, kurio pažymėjimą pasirašė triskart Tarybų Sąjungos didvyris A. Pokryškinas. Inžinieriaus kolekcijoje daug garbės raštų.

Ka dir daug apdovanojimų gavęs, rekordų pasiekęs, P. Motiekaitis buvo kuklus paprastas žmogus. Pasaulyje žinomas rekordininkas iki 1983 m. gyveno pusiau barakiniame name (Birutės g.3), kambaryje susikalęs aukštą narvą, t. y. fotolaboratoriją, dirbo sandėliuke. Paskutiniaisiais metais gyveno S. Nėries gatvėje. Kažkas yra pasakęs, kad išmintis dažnai vaikšto su sermėga... Beveik visi rašiusieji apie inžinierių pabrėždavo, kad savo gyvenimo būdu jis nebuvo panašus į pasaulio rekordininką.

Petras Motiekaitis mirė 1988 m. sausio 21 d. Palaidotas Šiauliuose, Donelaičio gatvės kapinėse. Prie kapo – kuklus antkapinis paminklas. Kuklaus pageidavo pats inžinierius. Ir kaip čia neprisiminsi posakio, jog būna apgailėtinais monumentalūs paminklai dvasios nykštukams ir nuostabiai kuklūs dvasios milžinams...

Šaltiniai ir literatūra

1. Arbačiauskas A. Aviatoriai pirmojoje Lietuvos tautinėje olimpiadoje // Sparnai. – 1989. – Nr.1. – P.24–25.
2. Ašmenskas V. 61 rekordas – ne riba // Sparnai. – 1980. – Nr.1. – P.12.
3. Aukštuolis P. Mūsų jubiliasas // Sparnai. – 1970. – Nr.1. – P.7.
4. Aukštuolis P. Šiauliečio rekordai neįkandami // Sportas. – 1971 09 07.
5. Aviamodelisto pasaulio rekordas // Raudonoji vėliava. – 1968 06 12.
6. Aviamodelių paroda ir rungtynės // Lietuvos sparnai. – 1936. – Nr.9. – P.170–171.
7. Aviamodelizmas // Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija (toliau – MLTE). – T.1. – V. – 1966. – P.130–131.
8. Aviamodelizmas. – V. – 1988. – P.1, 2, 3, 4.
9. Balaišis E. Kiek mūzų budėjo // Gimtasis kraštas. – 1981 07 23.
10. Balaišis E. Mūzos budėjo // Švyturys. – 1983. – Nr.17. – P.28–29.
11. Balčiūnas D. Iš paukščių ir vabzdžių mokėsi skraidyti // Šiaulių kraštas. – 1995 02 02.
12. Balčiūnas D. Juos vienijo ne tik laiškai... // Raudonoji vėliava. – 1986 04 03.
13. Balčiūnas D. Padangių nenumaldoma aistra... // Mūsų kraštas. – 1995 01 02.
14. Balčiūnas D. Šiauliečio inžinieriaus Petro Motiekaičio susirašinėjimas su akademiku, profesoriumi Tadu Ivanausku. 1951–1969 / Mašinraštis. – Šiauliai. – 1985.
15. Balčiūnas J. Sklandytojų skrydžiai. – V. – 1978. – P.86–88.
16. Blėda S. Kelios mūzos prie lopšio budėjo... // Tiesa. – 1970 02 03.
17. Blėda S. Konstruktoriaus išradimai // Tiesa. – 1972 07 19.
18. Blėda S. Susitikimas // Tiesa. – 1964 03 10.
19. Budrys R. Gyvos žemės mintys. – V. – 1966. – P.83–99.
20. Budrys R. Logaritminė liniuotė ir skėtės gyvenimas // Pergalė. – 1965. – Nr.10. – P.123–131.
21. Dargis A. Du pasakojimai // Nemunas. – 1976. – Nr.10. – P.38–41.
22. Dešimt geriausių sportininkų // Raudonoji vėliava. – 1974 01 08.
23. Dovydaitis V. Vaikinas iš Manaitų // Sparnai. – 1968 04 12.

24. Garnys V. Filmas apie P. Motiekaitį // Raudonoji vėliava. – 1982 12 10.
25. Gliaudys S. Tas plevenimas drugio // Raudonoji vėliava. – 1978 04 12.
26. Gliaudys S. Visa savo prigimtimi – gamtininkas // Šiaulių naujienos. – 1989 03 18.
27. Griškoniš J. Didelis potraukis mažiems lėktuvams // Sportas. – 1980 01 21.
28. Jadovas V. Kūrybos sparnų pakylėtas // Raudonoji vėliava. – 1983 09 23.
29. Jautakis R. Kūrybos sparnų pakylėtas // Leninietis. – 1984 09 18.
30. Jautakis R. Kviečia dokumentų paroda // Raudonoji vėliava. – 1984 09 19.
31. Juknevičius P. Jo dėka gimtinė tapo žinoma // Tėvynė. – 2005 03 16.
32. Juknevičius P. Pasaulio rekordininkas iš Manaitų // Kraštiečiai – 4. Teorinės konferencijos pranešimų tezės. – Panevėžys. – 1996. – P.7–8.
33. Jurkštas V. Motiekaičio sklaidytuvai // Sparnai. – 1975. – Nr.4. – P.19.
34. Kazėnas K. Šiauliečio rekordas // Tiesa. – 1975 09 02.
35. Kazlauskas R. Žirgeliai, drugeliai „Libello“ // Mūsų gamta. – 1988. – Nr.6. – P.19.
36. „Kiek mūzų budėjo“ // Raudonoji vėliava. – 1981 07 25.
37. Kuolas S. Inžinieriaus P. Motiekaičio „Hoby“ // Vakarinės naujienos. – 1965 07 02.
38. Leviškienė E. Ieškojimų virtinė // Raudonoji vėliava. – 1965 10 15.
39. Liekis A. Laimingi žmonės // Moksleivis. – 1973. – Nr.3. – P.9–11.
40. Liekis A. Laimingi žmonės. – V. – 1973. – P.26–41.
41. Lukoševičius P. Reikėjo berniukams padangių žydrų // Mūsų kraštas. – 2000 01 29.
42. Lukšys S. Aviamodelių sportas Lietuvoje 1935 – 2000 m. – V. – 2000. – P.7, 8, 9, 13, 14–20, 22–25, 26, 29, 36, 48, 72, 83, 115, 142, 183, 188, 189, 190, 202, 205.
43. Molevičius A. P. Motiekaičio pasaulio rekordas // Komjaunimo tiesa. – 1968 06 11.
44. Motiekaitis Petras // Lietuvių enciklopedija. – T.37. – Boston. – 1985. – P.413.
45. Motiekaitis Petras // Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. – T.8. – V. – 1981. – P.19.
46. Motiekaitis Petras // MLTE. – T.2. – V. – 1968. – P.638.
47. Motiekaitis Petras // Tarybų Lietuvos enciklopedija. – T.3. – V. – 1987. – P.151.
48. Motiekaitis P. Ilgas kelias iki rekordo // Sparnai. – 1977. – Nr.1. – P.18 – 19; Nr.2. – P.21.
49. Motiekaitis P. Neakivaizdinė kova su italu G. Pelegiu // Sparnai. – 1977. – Nr.3. – P.18–19.
50. Motiekaitis P., Pranskėtis A. Jaunasis aviamodelistas. – V. – 1957.
51. Navaitis V. Lietuvos rekordai. – V. – 1993. – P.142.
52. Pasaulio rekordas // Sportas. – 1975 09 02.
53. Peleckis L. Sparnai paklūsta atkakliams // Komjaunimo tiesa. – 1981 07 11.
54. Petras Motiekaitis – geriausias miesto sportininkas // Raudonoji vėliava. – 1969 12 31.
55. Petras Motiekaitis // Mokslas ir technika. – 1986. – Nr. 2. – P.1.
56. Petras Motiekaitis (1920 – 1988) / Lankstukas. – Šiauliai. – 1989.
57. Petras Motiekaitis (1920 01 – 1988 01 22) // Raudonoji vėliava. – 1988 01 22.
58. Petro Motiekaičio asmens fondas // Šiaulių apskrities archyvas. – F.858.
59. Petro Motiekaičio knyga // Raudonoji vėliava. – 1971 01 30.
60. Pivorius K. Augo Manaituose berniukas // Lietuvos pionierius. – 1968 03 01.
61. P. Motiekaičio pasaulio rekordas // Raudonoji vėliava. – 1968 06 12.
62. P. Motiekaičio pasiekimas // Sportas. – 1981 10 10.
63. P. Motiekaičio rekordai // Raudonoji vėliava. – 1970 06 18.
64. P. Motiekaičio rekordas // Komjaunimo tiesa. – 1969 09 05.
65. P. Motiekaičiui – „Garbės ženklo“ ordinas // Raudonoji vėliava. – 1968 07 30.
66. P. Motiekaičiui 50 // Raudonoji vėliava. – 1970 01 30.
67. Pranskėtis A. Fenomenalus P. Motiekaičio pasiekimas // Sportas. – 1960 06 16.
68. Pranskėtis A., Juknevičius J. Pasaulio rekordininkas // Komjaunimo tiesa. – 1964 03 17.
69. Pranskėtis A. Mažosios aviacijos trisdešimtmetis // Tiesa. – 1965 12 05.
70. Pociūtė U. Aviamodelizmo sporto rekordininkas, aistringas fotografas, gamtos tyrinėtojas // Šiaulių kraštas. – 1995 02 03.
71. Stanelis A. Pasaulio rekordininkas gyvena Šiauliuose // Raudonoji vėliava. – 1963 08 10.
72. Tarybinės tėvynės sargyboj. – V. – 1975. – P.172.
73. Vauršas A. Padangių sužavėtas // Sportas. – 1967 10 21.
74. Бледа С. Сердцу – не стареть // Правда. – 1970 06 28,